

חידושי אגדה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

פסחים דף סט

(2) ערוך לנר סנהדרין סח.

דף סח. בגמרא א"ל שלך קשה משלהן. ק"ק הרי אין זה תשובה על שאלתו ששאל באיזה מיתה יהיה נידון וכי מה יודע עדיין בזה אם גם יודע לו ששלו קשה משלהן גם י"ל מעיקרא מאי בעי ר"ע בזה לידע באיזה מיתה ימות גם מאי כולי האי ששלו קשה משלהם ורש"י פ"י מפני שלכו פתוח כאלם אכן לפי הידוע א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוון את לבו לשמים וא"כ מה בין לבו פתוח או לא גם למה שאל ר"ע דוקא כן ונ"ל דבלא"ה י"ל דהכא משמע דמשום כך קלל ר"א לר"ע שלא ימות מיתת עצמו מפני שפירש ממנו ולא עמד עוד בפניו ואלו בפסחים (סט.) תניא דא' לו ר"א בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך אלמא דמשום כך היה ואותו מעשה ודאי היה קודם לזה דסמוך למיתתו דהא באותו הפעם עדיין למד לפניו אכן גם שם שייך להקשות דא"ל בשחיטה תהא מיתתך והרי בגמרא אמרינן שסרקו בשרו במסרקות של ברזל ובזה המיתוהו. אכן נ"ל דבזה הכל א"ש דבאמת מכח אותה מעשה הי' לו לידון בשחיטה כדקאמר לו אכן כאשר נוסף עליו גם זה שפירש מר"א ור"א קאמר להו תמה אני אם ימותו מיתת עצמו בזה שאל ר"ע שלו מהו פ"י אם עי"ז נשתנה גם מיתתו משחיטה שהיא סייף לחמורה ממנה וע"ז השיב לו ר"א דשלו קשה משלהן מפני שניתוסף עליו גם עון זה ולכן באמת לא היתה מיתתו בסייף רק בחמורה ממנה:

(4) גבעת פנחס פרשת בחוקותי

קפו) ואני אמרתי בענין זה ע"ד חידוד לפרש הא דאיתא (פסחים סט.) אמר רבי אליעזר לרבי עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהיה מיתתך, והוא לכאורה קישוי ההבנה. ונלע"ד דהנה המהרש"א הקשה למה מסר נפשו על התורה, הלא התורה לא הוי בין הנך דיהרג ואל יעבור, ותירץ דרבי עקיבא מחמיר על עצמו היה, עי"ש. ולכאורה קשה הלא דרשינן (עבודה זרה ג.) מנין שאפילו עכו"ם שעוסק בתורה הרי הוא ככה"ג שנאמר אשר יעשה אותם האדם, אדם לא נאמר וכו', וממקרא זה ילפינן (יומא פה:): אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם, אם כן מצינו בפירוש ההיתר בתורה דעל תורה אין צריך למסור את נפשו, והאיך מסר רבי עקיבא את נפשו, הלא דבר אשר התירו מפורש בתורה העלה הטו"ז (יו"ד סי' קכ"ז) דגם לחז"ל אין כח להחמיר, ומכל שכן הוא האיך החמיר, אמנם אתי שפיר כי הצ"ח העלה דאף על פי שידע רבי עקיבא מ"ש ההיתר בפ"י בתורה במועדו-אפילו בשבת, ובכל זה ס"ל דאינו דוחה שבת, ע"כ משום דלית ליה האי כללא דהטו"ז הנ"ל, עי"ש. וא"כ שפיר אמר לו רבי אליעזר רבי עקיבא אתה לשיטתך שבשחיטה השבתני, ועל כרחך דס"ל דגם שההיתר מפורש בתורה יכולים חז"ל להחמיר, ממילא גם בשחיטה תהיה מיתתך, כי זה השיטה יגרום לך מיתתך שתחמיר על עצמך גם בלימוד התורה למסור נפשך, הגם שההיתר מפורש בתורה דאינו צריך ודו"ק.

(1) סנהדרין סח. ורש"י

ועוסקן באיסור שבות כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו מרחוק ד' אמות א"ל למה באתם א"ל ללמוד תורה באנו א"ל ועד עכשיו למה לא באתם א"ל לא היה לנו פנאי אמר להן תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן אמר לו ר' עקיבא שלי מהו אמר לו שלך קשה משלהן נטל

שלך קשה משלהן. מפני שלנך פתוח כאלם ואלו שמשתני היית למד תורה הרבה: נטל. ר"א שתי זרועותיו:

(3) שיח יצחק סוף מכות

לומר לפ"מ שפירשנו בפסחים דף ס"ט אהא שפלפלו ר' אליעזר ורע"ק אודות שבות של פסח אם דוחה שבת דא"ל רע"ק ואני דן משחיטה עומה א"ל ר"א עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתו עי"ש והדברים מזהלים עין הרואה וכי בשביל שנתווכחו בד"ת יענישנו בעונש רב כזה ולא ניתן להאמר כלל ופי' דבאמת מצינו לרע"ק כשהוסיפו להריגה אמר כל ימי הייתי מלמער על מקרא הזה בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך מתי יבא לידי ואקיימנו וכו' א"כ ראינו מזה שכל תשוקת רע"ק הי' שיבא למסירת נפש ויקיימנו וזה הי' תכלית חייתו א"כ זה שאל ר"א בשחיטה תהא מיתתו עי"ש על קידוש השם זה ל"ה קללה כלל לרע"ק רק אדרבא ברכה גדולה אללו להגיע למטרת חפלו:

אמנם

עדיין יוקשה כמה הענישו על הא דחלק עליו אכל לפ"מ שראיתי במגיד משרים למרן הצ"ח ואיתא שם דמדריגה היותר גדולה במס"נ לקידוש השם הוי שריפה להיות נשרף בעבור שמו יתברך עי"ש וה"כ מסתמא רע"ק הי' משתוקק לשריפה בקידוש השם ועי"ז א"ל ר"א עקיבא בשחיטה השבתני לכן לא תזכה לשריפה רק בשחיטה תהא מיתתו וכן נתקיים לו ודוק: